

POVIJESNI RAZVOJ HRVATSKOG TURIZMA S NAGLASKOM NA SUVREMENO RAZDOBLJE

Prof. dr. sc. Vuk Tvrтко Opačić

ROGAŠKA SLATINA, junij 2023

Uvod

- **iznimno važan u strukturi BDP-a (oko 20 %) i kao vid izvoza – mogućnost direktnog plasmana; nadoknađuje dio deficita u vanjskotrgovinskoj razmjeni poljoprivrednih i industrijskih proizvoda**
- **važan njegov indirektan utjecaj – trgovina, ugostiteljstvo, usluge...**
- **važan za cjelokupni imidž države u inozemstvu**
- **najperspektivnija grana hrvatskoga gospodarstva**

Uvod

- krajem 1980-ih Hrvatska je bilježila oko 10 mil. turističkih dolazaka godišnje (oko 6 mil. stranih); 2007. više od 11 mil. (više od 9 mil. stranih); **2019. 19,6 mil. (17,4 mil. stranih) uz 91,2 mil. noćenja (84,1 mil. stranih)**; 2022. 17,8 mil. (15,3 mil. stranih) uz 90,0 mil. noćenja (82,3 mil. stranih)
- budući da je turizam djelatnost koju nesigurnost i ratna razaranja najviše pogađaju razumljivo da je **početkom 1990-ih zapao u duboku krizu**
- posljednjih godina (do pandemije COVID-a 19) **nadmašen turistički promet iz predratnog perioda** (u strukturi cca 90 % stranci) – velik turistički “boom”

Faktori razvoja turizma u Hrvatskoj

- **prirodni segment atrakcijske osnove:** jedno od najljepših morskih pročelja na svijetu, ekološki očuvano more, povoljnosti mediteranske klime, fenomen krša, atraktivni pejzaži u unutrašnjosti, zaštićena prirodna područja (nacionalni parkovi i parkovi prirode), toplice...
- **društveni segment atrakcijske osnove:** bogata povijesna baština u gradovima s dugom urbanom tradicijom (Dubrovnik, Split, Trogir, Šibenik, Zadar, Pula, Poreč, Zagreb, Varaždin, Osijek...), bogata etnografska baština u ruralnom prostoru
- povoljan **turističkogeografski položaj** – blizina europskih emitivnih turističkih država – mnogima „najbliže toplo more” – velika važnost autocesta, a potom i zrakoplovnih linija za Zagreb, Dubrovnik, Split, Zadar, Pulu

Občina
ROGAŠKA SLATINA

Univerza v Ljubljani
Filozofska fakulteta
Oddeldek za geografijo

Univerza v Mariboru
Fakulteta za turizem

B OSIŠKA SLATA
ROGAŠKA SLATINA

TURISTIČNO
GOSTINSKA
ZBORNICA
SLOVENIJE

Faktori razvoja turizma u Hrvatskoj

- duga tradicija turizma – na hrvatskoj obali najstarija turistička mjesta imaju tradiciju turizma još od sredine 19. st. (Opatija, Hvar, Crikvenica, Dubrovnik...)
- izgrađeni **receptivni turistički kapaciteti** – prve vile i hoteli za prihvata turista još od sredine 19. st.

Razvojne etape hrvatskog turizma

Od početaka polovicom 19. st. do 1. svjetskog rata

- dolasci bogatije klijentele prvenstveno s područja Austro-Ugarske
- razvoju turizma pogodovalo **uvođenje dužobalne parobrodske linije**: Trst – Rijeka – Mali Lošinj – Zadar – Split – Hvar – Dubrovnik – Kotor – Krf, kao i **izgradnja prvih cesta i željezničkih pruga do Sjevernoga hrvatskog primorja** – prva turistička mjesta: Opatija, Lovran, Crikvenica, Rab, Mali Lošinj, Zadar, Hvar, Split, Dubrovnik; u unutrašnjosti: Zagreb, Samobor, Plitvička jezera, toplice...

Občina
ROGAŠKA SLATINA

Univerza v Ljubljani
Filozofska fakulteta
Oddeldek za geografijo

Univerza v Mariboru
Fakulteta za turizem

ROGAŠKA SLATINA
TURISTIČNO
GOSTINSKA
ZBORNICA
SLOVENIJE

TURISTIČNO
GOSTINSKA
ZBORNICA
SLOVENIJE

Razvojne etape hrvatskog turizma

Od početaka polovicom 19. st. do 1. svjetskog rata

- mnoga tadašnja turistička mjesta bila zimovališta ili termalna lječilišta, kupališni turizam još uvijek slabije razvijen – iako prva kupališta krajem 19. st.
- još 1844. Villa Angiolina, Opatija 1884. prvi hotel Kvarner u Opatiji

Razvojne etape hrvatskog turizma

Između 2 svjetska rata

- nastavak trendova iz prethodnoga razdoblja, **turizam se sve više širi na prostoru Hrvatske** – javljaju se nova primorska turistička mjesta – za razliku od prijašnjeg razdoblja prevlast (2/3) domaćih turista
- **stagnacija turizma u Istri i Opatiji zbog toga što su u međuratnom periodu bili u sastavu Italije** – periferan položaj i jaka konkurencija već etabliranih talijanskih turističkih mjesta
- jak razvoj turizma u Dubrovniku, Crikvenici, Splitu, Rabu, Makarskoj, Hvaru, Korčuli, Krku...
- **potpuna afirmacija ljetnog kupališnog turizma**

Razvojne etape hrvatskog turizma

Razdoblje socijalističke Jugoslavije

- u početku 1950-ih i 1960-ih prevladavao “**socijalni turizam**” – turizam bio u suprotnosti sa socijalističkom ideologijom te je imao funkciju rekreacije radničke klase – razna odmarališta, pad kvalitete smještaja
- od 1970-ih turizam se počinje shvaćati kao važan izvor deviza – nagli, stihijski razvoj, izgradnja hotela i ostalih oblika smještaja (kampovi, sobe za iznajmljivanje)
- sredinom 1960-ih završena **Jadranska magistrala** – 1. cesta koja je povezala primorski dio Hrvatske u jednu cjelinu – prevlast automobilskog prometa – stvaranje turističkih regija (zap. obala Istre, Crikveničko-vinodolsko primorje, Opatijsko primorje, Makarsko primorje...)

Občina
ROGAŠKA SLATINA

Univerza v Ljubljani
Filozofska fakulteta
Oddeldek za geografijo

Univerza v Mariboru
Fakulteta za turizem

ROGAŠKA SLATINA

TURISTIČNO
GOSTINSKA
ZBORNICA
SLOVENIJE

Razvojne etape hrvatskog turizma

Razdoblje samostalne Hrvatske

- nakon vrhunca krajem 1980-ih godina, slijedi **Domovinski rat (1991.-1995.)** – u Dalmaciji turizam potpuno zamro, u Istri i na Kvarneru turistički promet znatno opao
- **nakon rata obnova** (do 2000.) **te brzi ponovni procvat turizma** – pogotovo u posljednjih 20-ak godina
- **promet turista premašio prijeratne vrijednosti**, privatizacija hotela, podizanje kvalitete usluge, jača ponuda selektivnih oblika turizma

Razvojne etape hrvatskog turizma

Razdoblje samostalne Hrvatske

- proces privatizacije hotela i podizanje cijene i kvalitete usluge – **preorijentacija s masovnog turizma individualni - što kvalitetniji, profitabilniji**
- **problemi:** prevelika “monokultura turizma”, opasnost od pretjerane izgradnje u priobalnom dijelu, izražena sezonalnost, još uvijek nedovoljno razvijena izvanpansionska ponuda, dominacija maritimnog, kupališnog masovnog turizma

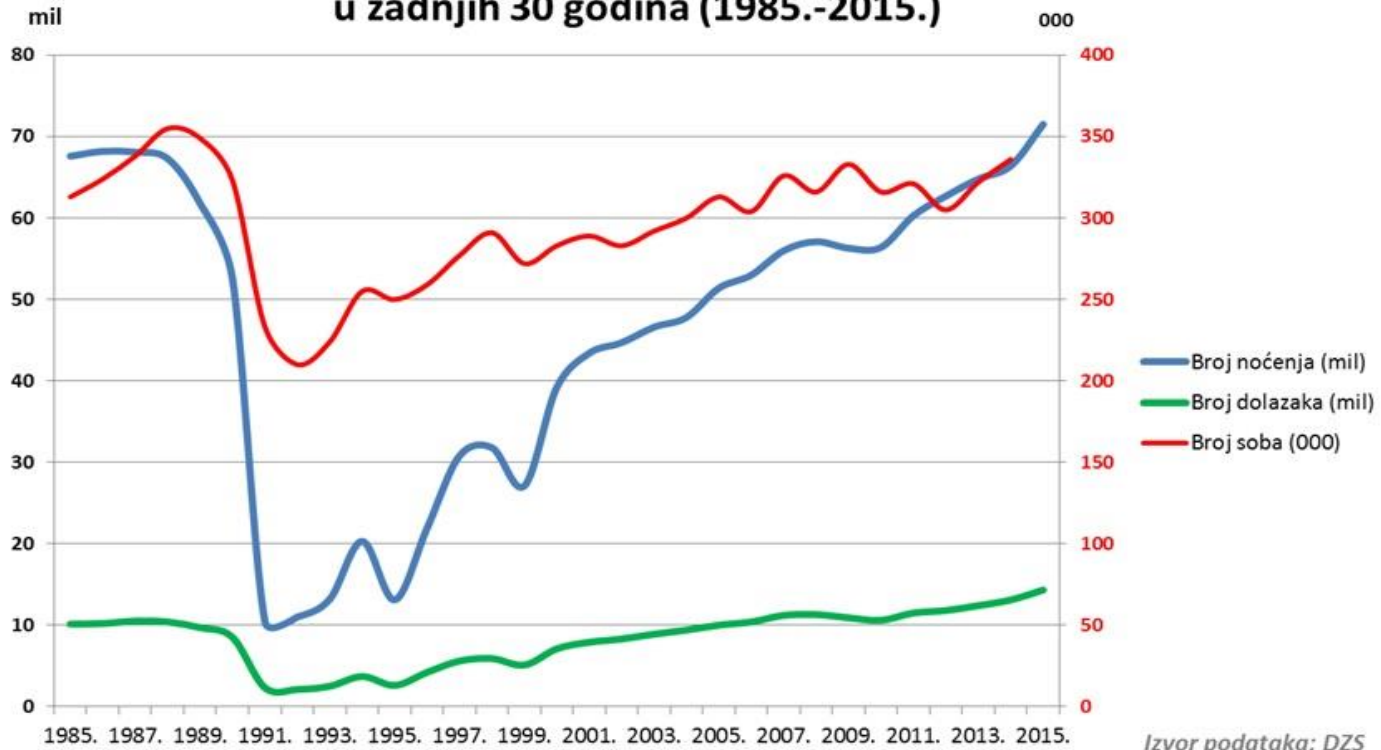
Glavni oblici turizma u turističkoj ponudi

- **kupališni turizam** (*Sunce i more*) – još dominantan
- **zdravstveni i lječilišni** (Hrvatsko zagorje, Sv. Martin na Muri, Topusko, Daruvarske toplice, Istarske)
- **planinski turizam**
- **kulturni turizam** (gradovi s bogatom kulturnom baštinom; kulturne i zabavne manifestacije)
- **city break turizam** (npr. Zagreb, Split)
- **vjerski turizam** (marijanska svetišta: Marija Bistrica, Trsat, Sinj)
- **nautički turizam**
- **kruzing turizam**
- **ruralni turizam** (Istra, Gorski kotar, Hrvatsko zagorje)
- **skijaški turizam** (Platak, Gorski kotar)

...

Turizam u Hrvatskoj u zadnjih 30 godina (1985.-2015.)

Turizam Hrvatske 2020.

- zbog pandemije COVID-a 19 broj noćenja vratio se na razinu od prije 20 godina
- u komercijalnim smještajnim objektima ostvareno je 7,0 mil. turističkih dolazaka i 40,8 mil. noćenja, što je 64,2 % manje dolazaka i 55,3 % manje noćenja u odnosu na 2019.
- u komercijalnim smještajnim objektima domaći turisti ostvarili 1,5 mil. dolazaka i 5,4 mil. noćenja - u odnosu na 2019., to je pad dolazaka turista za 34,2 % i pad noćenja turista za 23,7 %
- domaći turisti prosječno su ostvarili 3,7 noćenja po dolasku

Turizam Hrvatske 2020.

- strani turisti u 2020. ostvarili su 5,5 mil. dolazaka i 35,4 mil. noćenja, što je u odnosu na 2019. pad dolazaka turista za 68,0 % i pad noćenja turista za 58,0 %
- strani turisti prosječno su ostvarili 6,4 noćenja po dolasku
- **broj noćenja 2020.** u odnosu na 2019. **pao je u svim skupinama komercijalnog smještaja** - najviše u skupini *hoteli i sličan smještaj*, i to za 73,0 %, zatim u skupini *kampovi i prostori za kampiranje*, za 52,3 %, te u skupini *odmarališta i slični objekti za kraći odmor*, za 46,6 %
- **najviše noćenja**, 24,6 mil., ostvareno je **u skupini odmarališta i slični objekti za kraći odmor**, što je 60,4 % od ukupno ostvarenih noćenja u 2020.

Občina
ROGAŠKA SLATINA

Univerza v Ljubljani
Filozofska fakulteta
Oddeldek za geografijo

Univerza v Mariboru
Fakulteta za turizem

B OSVETNA ŠOLA
ROGAŠKA SLATINA

TURISTIČNO
GOSTINSKA
ZBORNICA
SLOVENIJE

Turizam Hrvatske 2021.

- zbog **preciznije regulacije dolaska stranih turista i poslovanja turističkih kapaciteta** tijekom 2. godine pandemije **COVID-a 19** (cijepjenje, COVID potvrde) **turistički promet se donekle oporavio u odnosu na 2019. godinu**
- u komercijalnim smještajnim objektima ostvareno je 12,8 mil. turističkih dolazaka i 70,2 mil. noćenja.
- u komercijalnim smještajnim objektima domaći turisti ostvarili 2,1 mil. dolazaka i 7,4 mil. noćenja
- domaći turisti prosječno su ostvarili 3,5 noćenja po dolasku (smanjenje u odnosu na 2020.)

Občina
ROGAŠKA SLATINA

Univerza v Ljubljani
Filozofska fakulteta
Oddeldek za geografijo

Univerza v Mariboru
Fakulteta za turizem

B OSIŠKA SLATA
ROGAŠKA SLATINA

TURISTIČNO
GOSTINSKA
ZBORNICA
SLOVENIJE

Turizam Hrvatske 2021.

- strani turisti u 2021. ostvarili su 10,6 mil. dolazaka i 62,8 mil. noćenja
- strani turisti prosječno su ostvarili 5,9 noćenja po dolasku (smanjenje u odnosu na 2020.)
- **najviše noćenja**, 36,1 mil., ostvareno je **u skupini sobe, apartmani, studio-apartmani i kuće za odmor**, što je 57,5 % od ukupno ostvarenih noćenja u 2021.

Turizam Hrvatske 2022.

- ukidanjem gotovo svih epidemioloških mjera, **turistički promet se u potpunosti oporavio i gotovo dosegao vrijednosti iz 2019. godine**
- u komercijalnim smještajnim objektima ostvareno je 17,8 mil. turističkih dolazaka i 90,0 mil. noćenja.
- u komercijalnim smještajnim objektima domaći turisti ostvarili 2,5 mil. dolazaka i 7,8 mil. noćenja
- domaći turisti prosječno su ostvarili 3,2 noćenja po dolasku (smanjenje u odnosu na 2021.)

Turizam Hrvatske 2022.

- strani turisti u 2022. ostvarili su 15,3 mil. dolazaka i 82,3 mil. noćenja
- strani turisti prosječno su ostvarili 5,4 noćenja po dolasku (smanjenje u odnosu na 2021.)
- **najviše noćenja**, 45,6 mil., ostvareno je **u skupini odmarališta i slični objekti za kraći odmor**, što je 50,1 % od ukupno ostvarenih noćenja u 2022. – vidi se smanjenje udjela noćenja u ovoj skupini, a povećanje udjela noćenja u hotelima što je pokazatelj izlaska iz pandemijskih ograničenja

Struktura stranih turista

- turisti iz tranzicijskih država Srednje Europe koji su se krajem 1990-ih prvi počeli vraćati u RH, poslije rata polako zaostaju u udjelima → **dokaz poskupljenja hrvatskog turističkog proizvoda; ali i veća zastupljenost tijekom pandemije COVID-a 19**
- posljednjih godina prije pandemije COVID-a 19 sve veći broj turista iz UK, Nizozemske, Švicarske, SAD-a, Japana, skandinavskih država, Južne Koreje...; smanjenje udjela Slovačke, Mađarske...
- sve jača zastupljenost turista iz razvijenijih zapadnoeuropskih emitivnih država (prije pandemije COVID-a 19), ali glavnina iz obližnjih država Srednje Europe

Struktura stranih turista 2022.

Rang	Država	Dolasci (1000)
1.	Njemačka	3281
2.	Austrija	1453
3.	Slovenija	1419
4.	Poljska	1006
5.	Italija	908
6.	Češka	835
7.	UK	696

Struktura stranih turista 2022.

Rang	Država	Noćenja (1000)
1.	Njemačka	23555
2.	Slovenija	7470
3.	Austrija	7440
4.	Poljska	6336
5.	Češka	5508
6.	Italija	3898
7.	UK	3403

Struktura smještajnih kapaciteta

- nepovoljna struktura postelja prema tipovima smještajnih kapaciteta (2021.) – **premalo hotelskog smještaja**
- **problem apartmanizacije** – uzurpira se turistički atraktivan prostor

Tip kapaciteta	Broj objekata	Broj postelja
Hoteli i sl.	1036	172 807
Odmarališta i sl.	7830	762 996
Kampovi	341	264 101
Ostalo	11	935
UKUPNO	9218	1 200 839

Prostorni razmještaj turizma

- (pre)velika dominacija priobalnog dijela i u ponudi kapaciteta i u turističkom prometu
- svih 10 vodećih destinacija u Hrvatskoj prema broju noćenja (2021.), su obalne destinacije

Rang	JLS	Noćenja (2021.)
1.	Rovinj	3.378.938
2.	Poreč	2.441.529
3.	Medulin	2.149.335
4.	Umag	1.887.636
5.	Dubrovnik	1.865.885
6.	Split	1.795.549
7.	Mali Lošinj	1.668.920
8.	Funtana	1.594.703
9.	Zadar	1.518.174
10.	Tar-Vabriga	1.479.075

Prostorni razmještaj turizma

- 95,08 % noćenja 2022. evidentirano u županijama s izlazom na more

Rang	Županija	Noćenja (2022.)
1.	Istarska	27.690.426
2.	Splitsko-dalmatinska	17.085.151
3.	Primorsko-goranska	15.512.719
4.	Zadarska	10.066.168
5.	Dubrovačko-neretvanska	7.210.748
6.	Šibensko-kninska	5.226.083
7.	Ličko-senjska	2.815.862
8.	Grad Zagreb	2.206.044
9.	Karlovačka	553.213
10.	Krapinsko-zagorska	383.672
11.	Zagrebačka	229.238

Občina
ROGAŠKA SLATINA

Univerza v Ljubljani
Filozofska fakulteta
Oddeldek za geografijo

Univerza v Mariboru
Fakulteta za turizem

B OSIVNA SKLA
ROGAŠKA SLATINA

TURISTIČNO
GOSTINSKA
ZBORNICA
SLOVENIJE

Prostorni razmještaj turizma

Rang	Županija	Noćenja (2022.)
12.	Osječko-baranjska	218.462
13.	Međimurska	203.937
14.	Varaždinska	202.467
15.	Vukovarsko-srijemska	123.683
16.	Bjelovarsko-bilogorska	68.319
17.	Požeško-slavonska	61.067
18.	Brodsko-posavska	58.118
19.	Sisačko-moslavačka	55.490
20.	Koprivničko-križevačka	36.987
21.	Virovitičko-podravska	32.323

Občina
ROGAŠKA SLATINA

Univerza v Ljubljani
Filozofska fakulteta
Oddeldek za geografijo

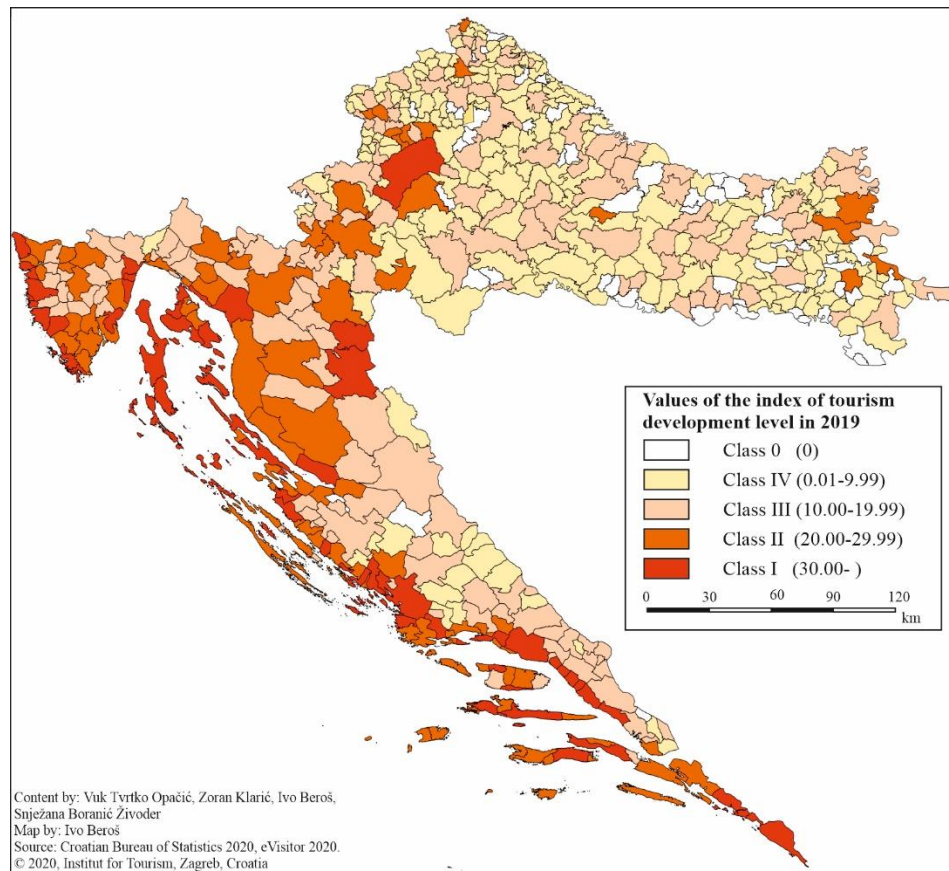
TURISTIČNO
GOSTINSKA
ZBORNICA
SLOVENIJE

Prostorni razmještaj turizma

- **još veća dominacija priobalnog dijela** ako se razmatra broj stranih turističkih dolazaka
- **manje razlike izvan sezone**, u zimskom razdoblju (listopad – svibanj) jer turizam u kontinentalnom dijelu Hrvatske nije toliko boravišno orijentiran (veći udio tranzitnog, poslovnog turizma) koji ne ovisi toliko o sezoni
- u obalnom dijelu **brojem turističkih dolazaka ističe se Sjeverno hrvatsko primorje** – Istarska i Primorsko-goranska županija → prije osuvremenile turističku receptivnu ponudu; bolji turističkogeografski položaj u odnosu na emitivne države; duža sezona (pogotovo vidljivo kod Istre)

Gradovi i općine prema indeksu turističke razvijenosti 2019.

Perspektive budućeg razvoja

- razvijati održivi turizam u cijeloj državi i jačati njegovu disperziju i u prostornom i u vremenskom pogledu
- ograničiti turizam u najturistificiranijim destinacijama, pogotovo ponudu privatnoga smještaja
- podići kvalitetu smještaja, prvenstveno hotela
- provoditi striktne prostorno-planske mjere, pogotovo u obalnom i otočnom dijelu
- jače promovirati prirodnu i kulturnu baštinu kao nosioce selektivne turističke ponude, ali vodeći računa o održivosti
- razvijati nove oblike turizma (medicinski, dentalni, sportski, rad na daljinu...)

Zašto je Hrvatska postala top destinacija u svijetu?

*** tekst je objavljen prije ulaska Hrvatske u EU (2013.)**

Hrvatska se približila Europi

Politički imidž Hrvatske se promijenio

Hrvatska – tamo gdje Mediteran susreće Jugoistočnu Europu

Hrvatska – Mediteran kakav je nekada bio

Hrvatska ima nove autoceste

Hrvatska je cjenovno konkurentna destinacija Mediterana

Hrvatska nije pretrpana turistima

Hrvatska ima kvalitetnu turističku infrastrukturu

Hvala na pažnji

